

zou ze mogen zeggen: 'ga daar zelf maar mee aan de slag, het is nu weer de beurt aan de letterkundigen'. Ze zou dan groot gelijk hebben. Van Bruaene heeft de rederijkers immers overtuigend een centrale plaats gegeven in de wording van de cultuur en samenleving van de Nederlanden.

Eén klein maar serieus punt van kritiek: veel van de verantwoording is te vinden in digitale bestanden. Een deel daarvan is beschikbaar binnen www.dbnl.org, een ander deel is via de website van de uitgever te raadplegen. Deze verspreide beschikbaarheid maakt de toegang tot dit overvloedige bronnenmateriaal wat mij betreft te onoverzichtelijk en te kwetsbaar.

Johan Oosterman
Radboud Universiteit Nijmegen
HLCs/Opleiding Nederlandse Taal en Cultuur

Jelle Haemers, *For the common good. State power and urban revolts in the reign of Mary of Burgundy (1477-1482)*. Studies in European urban history (1100-1800) 17 (Turnhout: Brepols, 2009). xii + 320 p. ISBN 978-2-503-52986-8.

De geschiedenis van de Bourgondische Nederlanden in de laatste decennia van de vijftiende eeuw is bepaald complex. De dood van hertog Karel de Stoute (1477) leidde een turbulente periode in. Jelle Haemers presenteert in deze bewerking van zijn proefschrift voor Vlaanderen een geschiedenis van de jaren na 1477, waarin hij zoekt naar de samenhang tussen politieke, economische en financiële ontwikkelingen. Hij kon daarbij voortbouwen op een lange onderzoekstraditie aan de Universiteit Gent, waar in de loop der tijd een grote expertise samengebracht is omtrent de laatmiddeleeuwse Vlaamse steden en de Bourgondische staat.

De op het eerste gezicht opmerkelijk korte bestudeerde periode 1477-1482 vormde de opmaat voor de Vlaamse Opstand (1482-1492), waarin Maximiliaan van Oostenrijk met de Vlaamse steden in militair conflict kwam over de vraag hoe het graafschap geregeerd zou moeten worden. Maximiliaan stond een sterke, gecentraliseerde staat voor met hemzelf aan het hoofd in naam van zijn minderjarige zoon Filips (de Schone). De steden zagen meer in een federale staat die hen veel vrijheid zou bieden en waarin alleen bij noodzaak en in goed overleg op centraal niveau politiek bedreven mocht worden. Maximiliaan speelde daarin geen rol van betekenis. Deze visies op de staat waren in 1482 niet nieuw en Haemers stelt zich ten doel uit te zoeken wie of welke groepen zich achter welke staatsideologie stelden in de vijf jaar voorafgaand aan de Opstand, en waarom.

Het betoog is opgedeeld in drie aparte hoofdstukken. Het eerste gaat over de staat en biedt een soort kader voor de studie van de adel, die er verhoudingsgewijs overigens bekaaid afkomt (tweede hoofdstuk), en de steden (derde hoofdstuk). De verlening van de Grote Privileges in 1477 betekende een voorlopige overwinning voor de federalisten. Maximiliaan probeerde de schade aan de centrale staat te herstellen, maar joeg de steden daarmee tegen zich in het harnas, vooral Gent. Haemers illustreert dit aan de hand van de belastingheffing in Vlaanderen, een ingewikkelde materie waarvan hij een knap overzicht geeft.

Het overgrote gedeelte van het boek is echter gewijd aan wat Pierre Bourdieu sociaal kapitaal noemde en wat historici operationaliseren als netwerken. Haemers

laat zien hoe aan het hof onder de adel en in de steden een tweedeling ontstond tussen voor- en tegenstanders van Maximiliaans centralisatiestreven. Onder de staatsambtenaren onderscheidt hij twee hoofdgroepen: enerzijds een oude elite, die niet alleen een positie aan het hof bekleedde, maar ook in de stedelijke handelsnetwerken hecht geïntegreerd was. Dat laatste maakte ze voor de vorst in eerste instantie juist zo aantrekkelijk: via hen kon hij zijn invloed in de steden vergroten en toegang tot de stedelijke kapitaalmarkt verkrijgen. Toen Maximiliaan hun belangen buiten het hof steeds meer aantastte, verzetten zij zich echter en kwamen zodoende steeds meer in het federalistische kamp. Aan de andere kant waren er de relatieve nieuwkomers – Haemers noemt hen nogal pejoratief *parvenu's* – die zich louter op basis van hun persoonlijke prestaties en trouw hadden opgewerkt in vorstelijke dienst. Dit maakte hen zeer afhankelijk van de vorst. Veel hoge edellieden hadden zich na 1477 afgewend van het hof, maar een aantal bleef trouw en kon in een relatief machtsvacuüm zijn invloed vergroten. Lieden als Adolf van Kleef en Lodewijk van Brugge raakten daarna door de sterke vestiging van Maximiliaans macht echter ook weer vervreemd van het hof.

De oude elite van centrale ambtenaren had zoals gezegd vaak een sterke machtsbasis in de steden. Haemers illustreert dat met een beschrijving van het netwerk rond Willem Moreel, vooraanstaand staatsambtenaar maar daarnaast burger van Brugge uit een belangrijk handelsmilieu. In Brugge kwam in 1477 de factie rond Moreel aan de macht in coalitie met de ambachtsgilden. Juist deze factie bood steeds meer weerstand tegen Maximiliaans centralisatiepolitiek, terwijl een tegengestelde stedelijke factie – die overigens niet zo heel goed in beeld komt – zich uiteindelijk met Maximiliaan verbond. Gent was politiek veel radicaler dan Brugge en vormde het centrum van federalisme in Vlaanderen. Ieper bleef op de hand van de vorst.

Na lezing van dit boek overheerst bewondering: Haemers benadert het laatmiddeleeuwse Vlaamse politieke landschap als een geïntegreerd systeem en weet de belangrijke spelers daarin feilloos te plaatsen. Dat rechtvaardigt de korte bestudeerde periode. Kritische kanttekeningen? Het stuk over Brugge is gedetailleerd buiten verhouding. En hoewel Haemers prima schrijft, is de redactie hier en daar nogal slordig. Inhoudelijk kan men zich afvragen of de auteur door zijn integrerende aanpak niet soms te snel over problemen heen stapt. Vooral bij de reconstructie van lokale netwerken wil hij nu en dan teveel overtuigen en dreigt de balans wat zoek te raken. Ten tweede zijn de netwerken steeds leidend en ideologie blijft slechts een afgeleide van de belangen van die netwerken. Het is de vraag of dat een geldige conclusie is na bestudering van, uiteindelijk, alleen die netwerken. Laten we ons echter concentreren op de winst: Haemers vergroot ons inzicht in een bijzonder turbulente periode zeer.

Matthijs Gerrits

Fryske Akademy en Universiteit Leiden

Ingrid van der Vlis, *Ondersteuning in voor- en tegenspoed. 250 jaar Weduwenbeurs Doesburg* (Doesburg 2009) 182 p. ISBN 978-90-9024331-3, verkrijgbaar bij vvv Doesburg.

In de achttiende eeuw deed in de Republiek de weduwenbeurs zijn intrede, een voorloper van de onderlinge verzekeringsmaatschappijen, waarbij de deelnemers een premie betaalden om hun weduwen van enige onderstand te kunnen voorzien. De